

tionem formalem, possunt diverso modo fieri. Et, licet illi duo modi sint repugnantes respectu ejusdem acceptationis, non tamen repugnat illas duas acceptationes cum diversis respectibus in eandem gloriam cadere; quæ, absolute loquendo, non potest dici dari gratis, sed simul ut corona, et ut hæreditas, ut Concilium dixit. Quod si quis nolit duas ibi acceptationes distinguere, sed unam simul factam duplici titulo, etiam secundum ordinem naturæ, facile potest id etiam intelligi. Nam Deus, cum infundit gratiam, supponit in homine contritionem de se informem, et ita simul et quasi unico voluntatis actu acceptat hominem ad gloriam, tum propter gratiam quam gratis infundit, tum propter contritionem, quam ut actum bonum hominis justificati intuetur; et ideo simul acceptat talem hominem ad gloriam, ut filium hæreditatem paternam bene merentem. Et ideo talis etiam acceptatio ad gloriam non fit omnino gratis, sed fit gratis respectu hominis secundum se spectati, fit autem ex debito juris hæreditarii respectu gratiæ, et ex debito meritorio et de justitia respectu actus contritionis formatae per gratiam.

29. *Ad tertium in num. 4. — Ad primam probationem in num. 5. — Ad secundam ibid.* — Ad tertium concedimus membra illa de duratione antecedente vel consequente justificationem, quia hoc meritum non fit per actus duratione præcedentes vel sequentes justificationem, sed per actum concomitantem illam. Et ad primam probationem in contrarium, negatur major, scilicet, ad meritum de condigno esse necessarium ut habitualis gratia tanquam principium actus meritorii supponatur, quia, ut ostendimus, potest hæc ratio principii per auxilium speciale suppleri, et ita potest meritum de condigno per habitualement gratiam supervenientem ordine naturæ, et informantem compleri, ut recte sentit Bonaventura in 4, d. 17, quæst. 1, artic. 2 ad 1, et indicat Cajetanus 1. 2, quæst. 21, art. 3, quatenus ait, si ex parte actus sit aptitudo ad meritum vitæ æternæ, ex parte personæ solum requiri ut sit in statu gratiæ. D. Thomas autem ibi allegatus, cum dicit gratiam esse merendi principium, abstracte loquitur de gratia, ut adjuvat naturam ad bene et pie operandum, quod per auxilium et per habitum fieri potest, ut patet ex dicta quæst. 114, artic. 2, in ratione prima, et ex solutionibus ad 1 et 2. Quia vero ibi loquitur de merito vitæ æternæ, quod non est nisi

de condigno, ideo ibi gratiam etiam sanctificantem requirit, sed non dicit necessariam esse ut principium ipsius actus, sed ut priorem ipso merito in ratione meriti de condigno, scilicet, ut sanctificet personam, reddatque illam capacem talis meriti. Et in eodem modo intelligendus est in altero loco primæ partis, non est enim sibi contrarius, sed formaliter loquitur. Nam cum dicit ad conversionem in Deum, per quam aliquis se ad gratiam præparat, non esse necessarium habitum gratiæ, intelligit non esse necessarium ad efficiendum talem actum in esse physico et reali; cum vero ait ad conversionem meritoriam beatitudinis esse necessarium habitum, loquitur de eadem conversione, ut meritoria est, nam debet formari per gratiam habitualement, et ea ratione dicitur esse merendi principium, quia constituit personam in statu merendi de condigno, quamvis aliter id faciat in prima conversione, quam in sequentibus, ut dictum est. Ad secundam vero probationem, quæ ibi adjungitur, respondetur gratiam supervenientem actui, et ratione illius homini infusam, non augere quidem bonitatem ejus nec meritum quoad proportionem quam habet actus cum tali præmio, nihilominus tamen augere perfectionem meriti in virtute obligandi et merendi de justitia, constituendo personam in statu capaci talis condignitatis ad præmium, et ad hoc necessarium non est ut gratia habitualis antecedit actum quoad esse illius in genere principii efficientis, sed satis est quod in genere causæ formalis antecedit actum ut meritorium de condigno, licet superveniat illi prius natura facto. Neque etiam oportet ut homo novam cooperationem habeat ad hanc gratiæ dignitatem recipiendam; sufficit enim prior, quam habuit, se ad illam cum auxilio gratiæ disponendo, ut illa obtenta, dignitas etiam et efficacia merendi gloriam eidem dispositioni accrescat.

30. *Ad tertiam ibid.* — In tertia probatione, petitur an ultima dispositio mereri possit augmentum gratiæ, et cur non potius illud quam primam gloriam mereatur. Quidam enim propter argumentum factum hoc probabile censent. Sed revera verisimile non est, ut recte dixit Mendoça supra, concl. 2. Et ratio propria est, quia prima gratia data est intuitu talis dispositionis, et proportionata illi, et ideo actus ille jam habuit, circa illam primam gratiam, totam causalitatem, quam habere potuit in genere dispositionis, vel etiam meriti de condigno, ut postea videbi-

mus, ideoque non potest per solam gratiæ informationem fieri meritoria augmenti ejusdem gratiæ, quia hoc excedit proportionem ejus, quod est contra rationem meriti de condigno. Quod magis declaratur a posteriori, quia si homo per illam dispositionem ut formatam gratia mereretur augmentum gratiæ, mereretur etiam augmentum gloriæ, juxta dicenda in capite sequenti. At hoc est ultra condignitatem talis actus, quia ille actus de se non est proportionatus, nisi tantæ gloriæ, quanta correspondet cum proportione perfectioni talis actus, et gratiæ a qua processit, vel per quam informatus est; ergo non est capax meriti ulterioris gloriæ. Denique si æqualis contritio esset secunda, id est ab homine jam justificato elicitæ, non responderent illi gradus gloriæ, nisi secundum proportionem ad tantam intensionem ejusdem contritionis, suppositis aliis conditionibus ad meritum gloriæ requisitis; ergo a fortiori æquali contritioni primæ non possunt plures gradus gloriæ respondere, sed tota illa gloria est prima respectu tantæ gratiæ, et correspondet illi contritioni ut elicitæ in primo instanti; ergo non potest illamet pro eodem instanti esse meritum augmenti gloriæ, et consequenter neque gratiæ, quia hæc duo semper conjuncta sunt in merito, ut dicemus in capite sequenti.

31. *Vera solutio. — Ad confirmationem.* — Ad illam ergo tertiam probationem negatur sequela, et ad testimonium Concilii Tridentini primo loco inductum, respondeo, cum Concilium dicit justificatum bonis operibus mereri augmentum gratiæ, vitam æternam, et gloriæ augmentum, non dicere, neque intelligere justos hæc omnia mereri per singula bona opera, sed indefinite per opera bona, per quædam merendo augmentum gratiæ et gloriæ, per aliquod ipsam vitam æternam; quomodo autem sit unicuique operi suum præmium attribuendum, non declarat Concilium, sed Theologis secundum rectam rationem, et uniuscujusque operis proportionem explicandum relinquit. Ad rationem, respondetur dupliciter posse intelligi contritionem per informationem gratiæ crescere in virtute meriti: uno modo, quia crescit in ordine ad majus præmium; alio modo, quia in ordine ad idem præmium recipit majorem vim, efficaciam, et perfectiorem modum merendi; et prius augmentum extensivum, secundum autem intensivum vocari potest. Prior ergo modus falsus est, quia illa dispositio ad gratiam non fit proportionata majori

gratiæ, et consequenter neque majori gloriæ, quam illi primæ gratiæ connaturaliter respondeat. Posterior ergo modus verus est, nam illa dispositio secundum se, et ut antecedit, solum dispositive et secundum quamdam congruitatem, postulat tantam gratiam; eo autem ipso quod gratia informatur, quasi fortificatur et dignificatur, ut majori vi et obligatione gloriam exigat, quamvis non aliam, neque majorem, quam tantæ gratiæ proportionatam, postulare possit. Unde, licet contritio, per se spectata, et ut procedit ab auxilio, immediate gratiam respiciat per modum dispositionis, nihilominus secundum alteram posteriorem rationem immediate respicit gloriam, et non gratiam, quia sub hac ratione jam supponit gratiam totam, a qua habet illam vim perfecte merendi. Et ideo non procedit altera confirmatio ibi addita, quod operans plus intendit crescere in gratia et gloria, quam eandem gloriam ad quam jus filiationis jam habet, novo titulo promereri. Est enim id verum, quando opus est proportionatum illi augmento, ut contingit in illo qui sine proprio actu justificatus est per sacramentum, et postea bene operatur; ille enim quamvis in sua justificatione non meruerit primam gloriam, illam postea non meretur, sed augmentum gloriæ, quia prior justitia nullo modo data fuit ratione actus postea subsequenti, et ille actus de se tendit ad ulteriorem gratiam; secus vero est, quando justificatio fit per proprium contritionis vel dilectionis actum; tunc enim actus ille immediate ordinatur, et quasi adæquatur gratiæ, quæ ratione ipsius datur, et ideo non tendit ad ulteriorem, sed immediate ad gloriam tali gratiæ correspondentem, ideoque solum ad illam primam gloriam promerendam proportionatus est.

32. *Ad quartam probationem in fine ejus num. 5.* — Ad quartam et ultimam probationem principalem, sumptam ex comparatione inter primam gratiam et augmentum ejus, respondetur probare optime quod diximus, nimirum per gratiam supervenientem actui, cujus intuitu datur, non augeri meritum actus extensive, seu in ordine ad majus præmium; alioqui recte procedit argumentum, quod si dispositio ad gratiam per supervenientem gratiam fieret meritoria majoris gratiæ, etiam actus meritorius augmenti gratiæ, per ipsammet, et in eodem instanti, et posteriorius natura auctam, fieret meritorius majoris præmii et novi augmenti gratiæ; est

enim eadem proportio; consequens autem est falsum, ut satis probat argumentum factum, et supra etiam dictum est. Non procedit autem argumentum contra meritum de condigno primæ gloriæ. Nec quoad hoc est similis ratio. Nam actus per quem meretur justus augmentum gloriæ, a principio (ut sic dicam) seu primo signo naturæ productionis suæ, est meritorius de condigno augmenti gratiæ, quia jam supponit gratiam, a qua potest illam perfectionem meriti habere, et ideo gradus gratiæ per tale meritum additus nullam perfectionem eidem merito addere potest. At vero actus, quo prima gratia dispositivè obtinetur, ut præcise procedit ab auxilio, non potest habere perfectam rationem meriti, quia non supponit personam capacem juris justitiæ apud Deum, et ideo per supervenientem gratiam potest in ea ratione perfici, quia per gratiam constituitur persona capax juris justitiæ apud Deum.

33. *Quæsitum primum.*—*Secundum.*—Sed quæri tandem in hoc puncto potest, an qui justificatur per sacramentum cum sola attritione, quam actu habere supponitur, mereatur primam gloriam per illam attritionem ut gratia formatam. Videtur enim illam mereri, quia ille actus est bonus et supernaturalis, et hominis justus; ergo meritorius de condigno; et non gratiæ, quia illam supponit; ergo primæ gloriæ. Et ad idem videntur cum proportione posse applicari omnia dicta de contritione. Item potest interrogari an actus fidei et spei, qui forte præcesserunt ante instans justificationis, durarunt tamen intrinsece usque ad instans justificationis, vel in eo simul inceperunt cum actu charitatis, ut in Angelis, an illi sint meritorii primæ gloriæ de condigno. Videntur enim non esse meritorii de condigno, quia omnino antecedunt tempore vel saltem natura actum charitatis, et ita non ordinantur per illum in finem charitatis, nec formaliter, nec virtute; ergo non potuerunt esse meritorii de condigno, sive gratiæ, sive gloriæ.

34. *Resolutio primi quæsitii.*—*Instantia ex Concilio Tridentino.*—*Dissolvitur.*—Ad prius quæsitum, respondeo imprimis attritionem non mereri primam gloriam totam, quæ respondet primæ gratiæ, quæ ratione tantum sacramenti datur. Probatur, quia talis actus imperfectus est, et de se improportionatus tantæ gloriæ. Addo deinde nihil illius gloriæ, quæ gratiæ sacramentali respondet, cadere sub meritum illius attritionis. Probatur, quia

(ut infra ostendam) qui justificatur cum sola attritione per sacramentum non meretur etiam de congruo primam gloriam, quæ per sacramentum datur; ergo nec meretur de condigno primam gloriam illi gratiæ respondentem. Probatur consequentia, quia sicut illa gratia non datur ullo modo intuitu talis actus, sed præcise intuitu meritorum Christi, ita etiam tota illa gloria non datur ut corona justitiæ debita tali homini, sed propter sola merita Christi, tamen correspondens gratiæ, quæ propter eadem merita data est. Dices, imo illam gratiam dari intuitu talis actus, nam de attritione dicit Concilium Tridentinum, quod impetrat gratiam in sacramento; ergo ille, a quo impetrat, confert gratiam intuitu et ratione talis actus. Et in sess. 6, cap. 7, docet pro ratione dispositionis dari gratiam justificantem. Quod verum est etiam in justificatione, quæ virtute sacramentali fit, etiam quoad gratiam illam, quæ ex opere operato datur, ut est communis opinio Theologorum, et in materia de Sacramentis a nobis traditum est; ergo etiam infunditur talis gratia intuitu illius actus attritionis tanquam dispositionis necessaria; ergo hoc satis est ut illa dispositio, informata per gratiam, mereatur gloriam illi respondentem. Respondeo attritionem illam dici impetrare gratiam, non per specialem modum orationis, nec per proprium meritum de congruo, ut infra ostendam, sed quia, illa posita, ex lege Dei datur gratia; hic autem modus impetrandi esse potest, etiamsi conditio ex lege Dei postulata nullo modo sit talis ut ejus intuitu detur effectus, sed tantum intuitu promissionis Dei, et meriti Christi, propter quod facta est. Unde ad alteram partem dicitur, illam non esse dispositionem ex se proportionatam effectui, sed ex lege Dei requisitam magis ad removendum obicem peccati, saltem quoad rationem voluntarii, quam positive præparantem subjectum; cujus signum est, quia ubi peccatum non supponitur voluntarium propria voluntate personæ recipientis sacramentum, talis dispositio necessaria non est, et in aliis satis est quod præcesserit et virtute perseveret, quia hoc satis est ad removendum voluntarium circa peccatum. Et propterea non est talis illa dispositio, ut ejus intuitu proprie loquendo detur sacramenti effectus, id est, quod ratione illius infundatur gratia, nisi valde per accidens, et ex sola extrinseca Dei ordinatione, et ideo nec acceptatio ad talem gloriam fit ullo modo ratione talis dispositio-

nis, ideoque illa non est meritoria de condigno talis gratiæ.

35. *Absolvitur primi quæsitii resolutio.*—Nihilominus tamen censeo illam attritionem formatam esse meritoriam alicujus gradus gloriæ, ultra totam gloriam correspondentem gratiæ sacramentali ut hæreditatem, et non ut coronam, et consequenter etiam mereri aliquem gradum gratiæ ultra totam sacramentalem. Prior pars probatur optime ratione dubitandi supra posita, quia ille est actus supernaturalis hominis justus, et consequenter meritorius vitæ æternæ, vel augmenti ejus juxta generalem regulam Concilii Tridentini. Posterior vero pars sequitur ex priori, quia gloria non crescit, nisi aucta gratia, neque potest aliquis mereri gradum gloriæ; nisi vel habere supponatur, vel mereatur proportionatum gradum gratiæ, sed ibi non supponitur talis gradus gratiæ, ut constat; ergo cadit sub idem meritum. Unde fit ut ille actus sit meritorius augmenti gratiæ, et consequenter secundæ gloriæ, et non primæ. Et hinc fit ut majorem gratiam recipiat, et ad majorem gloriam acceptetur, qui habet actum attritionis præsentem, quando justificatur per sacramentum, quam ille qui prius habuit, et ab illo cessavit, quia ille meretur augmentum gratiæ et gloriæ de condigno, quod alter non meretur. Et eadem ratione, qui meliorem attritionem elicit, majorem fructum gratiæ et gloriæ consequitur, quia habet actum meliorem, qui cæteris paribus magis est meritorius. Quod si quis velit dicere totam illam gratiam majorem et auctiorem simul natura infundi ex efficacia sacramenti in homine disposito, et ita nullum gradum gratiæ tribui ex merito de condigno, facile potest id defendere. Nihilominus tamen, illo etiam dato, non censeo illum mereri de condigno totam gloriam respondentem illi gratiæ, sed ad summum illud augmentum gloriæ respondens illi augmento gratiæ, quod ratione talis dispositionis datum est, quia cum illo habet aliquam proportionem, supposita gratuita collatione tantæ gloriæ, non tamen cum tota gloria, ut ratio supra facta probat.

36. *Quæsitum secundum ditribuitur.*—Ad aliud quæsitum respondeo, quoties homo in instanti justificationis per plures actus supernaturales actu disponitur, melius disponi cæteris paribus, quia perfectio dispositionis non tantum ex intensione actus, sed etiam ex multitudine actuum consurgit. Unde fit ut ratione talis dispositionis integræ major illi gratia de-

tur, quam si solum haberet unum vel alium actum. Ut, verbi gratia, si unus disponitur per solum amorem super omnia, quia non occurrerit cogitatio doloris, vel propositi, alius vero duos vel tres simul habeat, majorem primam gratiam percipit, et ita, etiam si habeat spei et fidei actus, intuitu omnium simul datur intensior prima gratia. Quæ omnia consequuntur ad doctrinam Concilii Tridentini, quod unicuique infunditur gratia juxta illius dispositionem. Ex quo ulterius concludimus omnes illos actus esse meritorios primæ gloriæ, non quidem singulos totaliter, sed partialiter, seu cum proportione. Et in hoc sensu recte dixerunt aliqui Theologi, primum actum fidei, si in illo instanti duret, vel fiat, et ordine naturæ antecedit non solum gratiam, sed etiam actum charitatis, fieri meritorium primæ gloriæ, quia ex se est proportionatus ad hoc meritum, et non indiget alia relatione charitatis, sed sola informatione per gratiam, quæ in eodem instanti accedat, et ita nihil ibi deest ad hoc meritum de condigno, servata proportione jam dicta.

CAPUT XXIX.

AN ALIA DONA GLORIÆ SUB MERITUM DE CONDIGNO CADANT?

1. *Ex quatuor præmiis a Trident. recensitis explicatur tertium.*—Concilium Tridentinum, sess. 6, capit. 32, ad explicandum præmium meriti de condigno justorum, quatuor enumeravit: augmentum gratiæ, vitam æternam, consecutionem ejusdem vitæ æternæ, et gloriæ augmentum. Ex quibus duo prima explicavimus hætenus. Circa tertium vero tractari poterat hoc loco gravis quæstio de reviviscentia meritorum, quæ per superveniens peccatum mortificata fuere. Sed quia disputatio illa in tractatu de Pœnitentiâ propriam sedem habet, et nos peculiarem de illa re disputationem inter alia opuscula edidimus, ideo ab illa controversia nunc abstinemus. Solum ergo advertere oportet vitam æternam, et vitæ æternæ consecutionem, non esse duo præmia distincta, quia mereri mercedem, et solutionem mercedis, non sunt duæ mercedes, quia res ipsa non cadit sub meritum, nisi quatenus retribuenda est operanti, et e contrario meritum eo tendit, ut obtineatur præmium. Concilium vero illa duo distincte posuit, ut explicaret quomodo vita æterna sub meritum de condigno cadat. Nam